Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

L 1991 I
1990

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

årsskrift
1990

Udgivet af
Vestjyllands Højskole og
Højskolens elevforening

Redaktion: Signe Jepsen
Forside: Bente S. Jensen
Fotos: Signe Jepsen og Bent Mikkelsen
Tryk: Gullanders Bogtrykkeri a-s

Indholdsfortegnelse

»Voksenuddannelsesstøtten – og hvad den kan føre med sig...« side 5
Ejvind Larsen

Årets gang ..... side 11
Bent Mikkelsen

Indtryk fra Krakow ..... side 21
Santa Flammild

Brundtland Rapporten til debat ..... side 25
Signe Jepsen

Afrika og »Vores Fælles Fremtid« ..... side 27
Peter Kodjo

Gould, Barthes og musikkens utopi ..... side 34
Johanne Møller Sørensen

Byggeri – planer og realiteter ..... side 41
Steen Espensen

Minder ..... side 44
Bettina Schou

Kalender 1991 – Korte kurser ..... side 45

Elevfortegnelser ..... side 47

Jule- og nytårshilsen ..... side 53

»Voksenuddannelsesstøtten – og hvad den kan føre med sig ...«

Af EJVIND LARSEN, red., Information

Jeg vil starte med at fortælle historien om de tre europæere, der sad i en kupé i et tog i Centraleuropa for et stykke tid siden. Den ene var franskmand, den anden italiener og den tredje dansker.

Så sagde franskmanden: »Når jeg kysser min kæreste, så kan jeg med mine to hænder spænde om hendes liv. Og det er ikke fordi jeg har store hænder. Men det er, fordi de franske kvinder har verdens smalleste midje«.

Den sad de to andre europæere og tyggede lidt på, hvorefter italieneren sagde: »Når jeg går på bar med min elskerinde, så når hendes fødder altid gulvet. Og det er ikke, fordi vi har lave barstole. Men det er, fordi italienske kvinder har verdens længste ben«.

Disse to oplysninger fra det indre marked sad vor landsmand længe og gumlede på. Og så sagde han: »Når jeg går på arbejde om morgenen og klapper min kone i numsen, så bævrer ballerne endnu, når jeg kommer hjem. Og det er ikke, fordi danske kvinder har fede numser, men det er, fordi vi har verdens korteste arbejdstid«.

Og det plejer arbejderbevægelsen at tage æren af. Men det er ikke arbejderbevægelsens ære alene. Det er også den grundtvigianske bonde- og valgmenigheds- og højskole- og andelsbevægelsens fortjeneste. Det finder man nemlig ud af, når man besinder sig på, hvad »skole« betyder.

»Skole« er græsk og betyder »fristed« eller »fritid«. Og da vor landsmand netop har oplyst os om, at vi har verdens korteste arbejdstid, må vi deraf kunne slutte, at vi har verdens længste skoletid.

Og det er jo også sandt, at det, der særkender Danmark – i forhold til Europa og Norden – er, at den eneste grund til, at vi stadig eksisterer som en selvstændig nation med et eget sprog og en egen social tradition, det er denne umådelige lange skoletid, som blev grundlagt for godt og vel 100 år siden.

Det er den største af alle socialdemokratiske nationaløkonomer Gunnar Myrdal (Nobelpris i 1974), der første gang grundlagde det, som vi indtil for 10 år siden betragtede som en stik- og nagelfast sikkerhed for, at vi altid kunne administrere økonomien med garanti for fuld beskæftigelse.

Myrdal sagde i et interview, han gav Information og mig i 1975, at det eneste økonomiske mirakel, det eneste »wirtschaftswunder«, han overhovedet ville tale om, det er det danske. Situationen er jo den, sagde han, at efter I mistede en femtedel af Danmark i 1864 – og ud fra en erhvervsøkonomisk betragtning en fjerde- eller tredjedel af hele landet – og efter i forvejen at have mistet flåden, derefter hovedstaden gennem et konstant og systematisk bombardement af civilbefolkningen, derefter statsbankerotten og derefter tabet af Norge – ja, så var der tilbage af Danmark kun SAND, DÅRLIG JORD og TÅGE.

At I på den baggrund var i stand til overhovedet at overleve som selvstændig nation, kalder jeg et økonomisk mirakel. Hvad var det, I byggede dette økonomiske mirakel på? Opdagelsen af en helt selvstændig organisationsform, som han definerede på følgende måde: En bedriftsnær uddannelse og bedrifter eller produktioner med et højt uddannelsesindhold.

Når vi derfor, indtil et par årtier siden, kan hævde, at vi har verdensrekord i kort arbejdstid, så er det, fordi vi i den grad har mikset arbejde og uddannelse/skole. Det, der er ulykken, siger Gunnar Myrdal, er, at man i almindelighed betragter denne særlige miksning af skole og virksomhed som en blanding af noget socialisme og noget kapitalisme. Og dermed går pointen i den særlige danske organisationsform tabt. Hvad enten man vil kalde det andelsorganisering eller noget andet, så er pointen en hel anden. Det er jo besynderligt, at man i dag skal til udlandet for at blive mindet om, hvad der er Danmarks selvopholdelsesbetingelser. Her i sommer skulle formanden for foreningen af folkehøjskoler, Ove Korsgård, til Ungarn for at få at vide, at den særlige organisationsform, »den tredje vej«, eller hvad vi vil kalde den, er direkte forbillede for en lang række mennesker, der har brudt med kommunismen og nu orienterer sig mod en samfundsform, der ikke uden videre skal være kapitalistisk.

Danmark må besinde sig på, at vi kun har overlevet ved at opbygge en helt særegn uddannelsestradition, der ikke vil acceptere noget som helst modsætningsforhold til arbejdet. Og vi kan fortsat kun overleve ved at ophæve skellet mellem »det åndelige« og »det legemlige«.

Allerhelst kan jeg sammenfatte dette i billedet af Nørre Kjærby Andelsmejeri fra slutningen af 1880'erne. De byggede deres egen fabrik, disse bønder, for at forhindre den københavnske kapital i at blive ejendomshavere af deres produktionsapparat og værktøj. I stuen installerede de så det mest avancerede værktøj – nemlig den berømte Magelkildecentrifuge. Og oppe på loftet af fabrikken indrettede de skole til deres egne børn. Og

mens ungerne sad og sang »et jævnt og muntert og virksomt liv på jord, som det jeg ville ej med kongers bytte, opklared gang i ædle fædres spor, med ligeværdighed i borg og hytte, med øjet som det skabtes, himmelvendt, lysvågent for alt skønt og stort herneden, men med de dybe længsler velbekendt, kun fyldestgjort af glans fra evigheden« – kunne de høre Maglekildecentrifugen gå lige nedenunder fødderne på dem og kærne mælk til smør. Og ud af vinduet, på den anden side af gadekæret, kunne de se forsamlingshuset ligge, som deres forældre også havde bygget. (Det der i dag hedder »kulturcenter« – et fremmedord, der kun gør, at de der føler sig for dumme til at stave det, stadig føler sig dumme). I forsamlingshuset gik forældrene til foredrag om onsdagen, og foredragsrækken var tilrettelagt på samme måde, som stedet her var blevet oprettet.

Askov Højskole blev indviet i 1865 med tre foredrag. Et om vores forhold til omverdenen, om det nationale og det folkelige. Et om de nordiske guder. Og et tredje om spat hos heste. Ud fra den betragtning, at hvis man skal overbevise bønderkarle og bønderpiger, som igennem årtusinder har fået tudet ørene fulde af præster og skolelærere, at de ikke skal tro de er noget, og at de fra København kommer og klarer det med spat hos heste – så skal man trække på andre kræfter end dem, man trækker på i den almindelige pædagogik. Så drejer det sig ikke bare om at give en lang række tal for, hvor store formueforskelle, indkomstforskelle, uddannelsesforskelle er i dette land. Og de er hårrejsende. Udover folkeskolen spenderer vi i almindelighed 5.000 kr. på en ufaglært – og ca. 500.000 kr. på en akademiker. Når vi lægger disse tre forskelle sammen, bliver forskelle i indflydelse gigantiske. Skal man bryde med det, skal man for det første have dem til at synge »Er lyset for de lærde blot til galt og ret at stave? Nej himlen under flere godt, og lys er himlens gave, og solen står med bonden, slet ikke med de lærde...« – eller som det hedder på prosa i en af Grundtvigs højskoleskrifter: »Enhver ungersvend med et lyst hoved på en kraftig hals, der har sat sine ben på Københavns Universitet, må allerede et halvt år efter løbe skrigende ud derfra«. Det er kun mennesker med et stærkt forkvaklet åndsliv, der kan tage en højere uddannelse.

Hvis man ikke får denne grundlæggende indsigt ind i KAD, DID og HAF, så er VUS og det videregående BFU-perspektiv dømt til at mislykkes. Det drejer sig om, som der står på hver anden side i Grundtvigs højskoleskrifter, at give SELVBEVIDSTHED.

Men det er nogle forfærdeligt farlige formuleringer, at »solen står med bonden op, slet ikke med de lærde«. For med en brøkdel af et øjebliks

uopmærksomhed bliver de til en ny form for jantelov. De bliver så til, at nu skal de lærde ikke tro, de er noget, nu skal Ejvind Larsen, Hardy Hansen, Lillian Knudsen, LO ikke tro, de er noget. Formålet er derimod i første omgang at rejse kritikken, for i næste omgang at bane vej for noget ganske andet end janteloven. For en forståelse af, at jeg som bondepige eller bondekarl har nogle erfaringer, som i mit sind har fremkaldt nogle billeder, der er så stærke, at hvis de påkaldes, kan du overvinde tabet af flåden, bombardementet af København, statsbankerotten, tabet af Norge, tabet af Schlesvig-Holsten og trodse verdenskonjunkturen. Det handler om en selvbevidsthed, der er så stor, at den ikke har brug for selvhævdelse for at overleve.

Når Grundtvig i sit første store pædagogiske skrift, som aldeles ikke handlede om, at man skal begynde med hovedregning eller læsning, men som handler om nordens mytologi, om sindsbillederne, så er det, fordi han længe før Freud og Jung udmærket godt vidste, at det er de mest præcise og livgivende betegnelser på de energier, kræfter og magter i os, imellem os, hvis vi skal klare en så stor udfordring, som Danmark stod i årene efter 1864. Først efter foredraget om de nordiske guder giver det mening med at sige, nu har I værsgo og få løst de problemer med spat hos heste – og nu med gensplejsning, mikroprocessorer og de moderne computere. Og vi gider ikke høre noget om, at du kommer ud fra Valby Langgade og kun har 14,25 i pungen, aldrig har gået i andet end en skrækkelig skole, og at du ikke tror, at du er ligeså god som Mærsk Mckinney Møller. Du er ligeså god.

Og tilbage til andlesmejeriet. Om lørdagen gik mændene til geværeksercits om eftermiddagen. Om aftenen gik de til folkedans. Og til sidst sluttede de af med dilettantkomedien. Og helt ude i horisonten kunne eleverne i fabrikken i Nørre Kjærby se Ubberup Valgmenigheds tårn hæve sig, og det var også bygget af deres forældre. Og på en eller anden måde vidste de, at det lurmærkede smør og kirkegangen om søndagen bare var to sider af samme sag.

Det er det økonomiske danske mirakel. Det er et helt andet grundsyn, en helt anden opfattelse af, hvad pædagogik og produktion er.

Endnu i 1963 har det danske landbrug større nettovaluta tjent hjem end den danske industri. Fra og med 1964 er det industrien, som har skullet trække læsset. Fra og med 1964 har vi gældsat Danmark.

Det er jo karakteristisk, at fra samme øjeblik, hvor vi ikke var fuldstændig gennemsyret af denne opfattelse her skitseret, men begyndte

at efterligne Sverige eller Tyskland, så kunne vi ikke finde vore egne ben. Altså, hvad der har taget en milliard, et hundrede millioner kinesere at påføre Kina i udlandsgæld – det har vi 5 millioner danskere påført Danmark alene. Kinas gæld til udlandet er 40 mia. dollars – og det er den danske også.

Og nu er vi kommet i en situation, hvor vi mener, at vi ikke engang har råd til det eneste ene, som vi overhovedet skal overleve ved. Poul Hansen, SiD, siger i dag i Information, at hvis det lykkes regeringen at få forslaget om beskæring af godtgørelsen til kursisterne på specialarbejderkurserne igennem, så vil det formentlig medføre, at 40% af deltagerne falder fra. Fra 1995 står vi overfor kolossale flaskehalsproblemer, hvis vi ikke sætter en stor voksenuddannelsesindsats i gang, der først og fremmest retter sig imod de kortuddannede og truede grupper. Voksenuddannelsen skal udvides nu, hvis en tilstrækkelig kapacitet skal nås inden 1995. Mindst 30.000 ikke-faglærte skal uddannes til faglært niveau, hvis der ikke skal opstå mangel på faglært arbejdskraft samtidig med høj arbejdsløshed blandt de ikke-faglærte. Og i samme Information peger Poul Nyrop Rasmussen på, at Danmark er på vej til at skride ind i den udvikling, vi kender fra Thatchers Storbritannien i dag.

Problemet er jo, at man udmærket godt kan forestille sig, at staten får noget, der ligner en økonomisk vækst med et forøget privatforbrug og en løsning på denne fortvivlede betalingsbalancesituation – på den betingelse, at vi sørger for, at alt, hvad VUS skulle lægge op til, skrottes for i hvert fald de næste 15 år.

Jeg mener, at skræmmebilledet er, at vi kan komme i en situation, hvor vi fuldstændig eroderer de sidste rester af bevidsthed om, hvad der er Danmarks helt særegne overlevelsesbetingelse, og hvor vi fuldstændig tilsidesætter den sidste og dårligst stillede tredjedel af befolkningen. Den udvikling har vi set i Storbritannien og i områder som Californien, hvor en trediedel af befolkningen er sat udenfor.

Danmark kan simpelthen ikke overleve – og slet ikke med de udfordringer, der ligger i det indre marked og den monetære union og i det verdenshistoriske opbrud i Østeuropa – hvis vi sætter en tredjedel af vores befolkning udenfor. Vi har kun af naturmæssig vej – sand, dårlig jord og tåge. Resten er vores selvbevidsthed. Og den skal omfatte alle. Og vi kan i det hele taget slet ikke længere godkende forskellen mellem faglært og ufaglært.

Noget af det Danmark er mest kendt for i verden, er jo konstitutionen

for den fabrik i Nørre Kjærby: Her stemmer vi ikke efter antallet af høveder, men efter antallet af hoveder. Den lille husmand med de tre høveder skal ikke sidde og fise den af på bageste bænk med en fornemmelse af, at han alligevel ingen indflydelse øver, for det er kun proprietæren, der gør det. Han skal vide, at han har et ansvar, og han skal nagles til det. Så skal han selvfølgelig have den uddannelse, der svarer til et sådant ansvar. Det er den, der i arbejderbevægelsen hedder »Ingen pligter uden rettigheder – ingen rettigheder uden pligter«. Det er det, der i dag hedder VUS, det der hedder UTB, det er det, der hedder drømmen og BFU. Vi vil ikke om 5 år se noget, der ligner arbejdsløshed. Enten er folk i arbejde, eller også er de i uddannelse. Alt andet er umenneskeligt og nedværdigende overfor de mennesker, man udsætter for det.

Årets gang

Af BENT MIKKELSEN

Vi må håbe, at evnen til at erindre ikke tager skade af den almindelige travlhed i det moderne samfund. Vi kender vel alle det, at vi oplever noget, som påvirker os meget, idet vi er i det; men straks efter skal vi noget andet eller noget tredje, så den første oplevelse får ikke lov til at synke ned i os, at finde ro og blive fordøjet. Og så glemmer vi det måske, idet vi haster videre. Nutidens hastige medier – radio, tv, telefon, datakommunikation – rummer også en risiko for beskadigelse af erindringsevnen. – Til skade ikke blot for vor historiske sans, men også for en sammenhæng i vort personlige og fælles liv og for vores sans for proportioner i tilværelsen.

Vi har godt af indimellem at huske tilbage. Derfor har sådan noget som en rubrik »årets gang« i et årsskrift sin berettigelse. – Som en lejlighed for os i højskolehverdagen og med tilknytning til den et øjeblik at tænke tilbage: hvad var det nu vore dage var optaget af?

Selvfølgeligt vil der være utrolig forskel på, hvad den enkelte synes er vigtigt i et års forløb. Jeg vil derfor i min omtale af forskelligt fra året ikke give alt muligt samme plads og vægt, men frejdigt give noget en større omtale end andet, som måske ligesåvel kunne fortjene det.

Der har været nok at »rive i«, forstået på den måde, at et godt elevhold (svingende omkring de 50) med mange interesserede og energiske elever har givet os lærere udfordring i timerne og mange gode oplevelser i det hele taget. Såvel som – sådan er det jo – ærgrelser og »gniderier«.

En af grundakserne i højskolelivet er naturligvis undervisningen i fagene. Det er her vi møder en overskuelig gruppe af elever omkring det, som virkelig interesserer os og (forhåbentlig) eleverne. Og i udfoldelsen i og udvekslingen omkring de forskellige fag er der ofte intensitet og engagement, så man oplever, at mange får udtrykt noget vigtigt, får åbnet øjnene for noget, får impulser af varig betydning. Derfor er undervisningen i de forskellige fagområder og interessefelter for mig at se et af kærnepunkterne i den »livsoplysning«, som er højskolens opgave. Selv om ikke alt altid nødvendigvis er lige venligt, synes jeg stadig, at Grundtvigs udtryk om den »venlig vekselvirkning« er passende for det, som foregår omkring undervisningen.

Imidlertid er det vanskeligt at gå nærmere ind på alt det, som foregår omkring undervisningen i fagene, uden at det bliver en meget lang beretning. Lettere er det at omtale nogle af fællesarrangementerne, som jo er en anden hovedakse i højskolen.

Efterårets fællestimer blev indledt af Thyge Christensen, som har været på højskolen før, men som også denne gang var utrolig spændende at høre. Hans beretning fra sine lange ophold i Afrika, først og fremmest Burkina Faso, er meget levende. Og han har en fin sans for i små dagligdags oplevelser, i ordsprog og fortællinger meget præcist at karakterisere det i afrikanernes liv, der adskiller sig fra vores, og derved at kaste et nyt lys ind over vores (vestlige kulturs) måder at omgås hinanden på.

»Da Gud skabte tiden, skabte han nok af den« (afrikansk ordsprog).

Afrikanernes svar på spørgsmålet om sit forhold til sine forældre:

»Selvfølgelig elsker jeg mine forældre, de har jo givet mig livet.«

Temaerne i de fællestimer, vi selv (egne lærere) stod for i efteråret var: Steen fortalte om Grundtvig; Signe om Brundtland-rapporten og det i »vor fælles fremtid«, der angår energiforbrug, ressourcer og forhold mellem rige og fattige lande. Og Lit, Lis og jeg havde fællestime under overskriften »den jyske bevægelse« (efter maleri af Niels Bjerre) om Vesterhavs- og Limfjordsegnens digtere og malere: Thøger Larsen, Åkjær, Jens Søndergård, Niels Bjerre m.fl. I forlængelse af fællestimen var vi på en lørdagstur op ad Vestkysten til Bovbjerg og Lemvig, hvor vi blandt andet i silende regn spadserede ad den spændende planetsti ved Lemvig.

De øvrige fællestimer i efteråret var: besøg på Holstebro Kunstmuseum til udstilling af John Olsen: »Arbejder og ting«. Endvidere besøg af repræsentanter fra »Galebevægelsen« og fra krisecentre i Herning (Brita Sikjær) og Esbjerg (Ib Splidsboel). Det er altid rart, når elever har lyst at stå for fællestimer. Det gjorde Erik H. Sørensen i begyndelsen af december om emnet galskab, belyst ud fra litteraturen. Fint initiativ og godt gennemført! En gang imellem laver vi fællestimearrangementer sammen med andre (skoler), og d. 21.11. havde vi et sådant samarbejde med Ringkøbing Amtsgymnasium. Arrangementet var en danseforestilling med »Uppercut Danseteater«, som vi overværede på gymnasiet.

I den sidste fællestime før jul havde vi fået digteren Søren Ulrik Thomsen til at komme. Han læste egne digte og udfoldede nogle teoretiske betragtninger omkring digtning. Bl.a. anfægtede han den opfattelse, at »realisme« skulle give en mere virkelig skildring af verden end andre former for digtning, og der udspandt sig en god diskussion om, hvad vi forstår

ved »virkeligheden«. For Søren Ulrik Thomsen udfolder digte sig i rummet mellem sang og teori, og digte er »fortættet betydning«, »højspænding af betydning«. Iøvrigt udtrykte han stor beundring også for traditionelle digtere som Kingo og Ingemann og pointerede også, at digte i reglen et eller andet sted rummer (og har ret til) en rest af noget uforståeligt.

Til jer,
der anklager poesien for eksklusivitet
og råber: ud med sproget!–
det er *verden*, der er et elfenbenstårn;
hvert digt en ansøgning om at få adgang.
(Søren Ulrik Thomsen).

I forlængelse af flere års tradition holdt Kirkeligt Samfund for Ringkøbing og Skjern sit efterårsmøde på højskolen. Ingrid Kjeldsen fra Ryslinge (Valgmenighed) talte om »At turde tage ansvar«, og emnet var de mange etiske spørgsmål, der rejser sig med de nye videnskabelige og teknologiske landvindinger (om det er et fremskridt er ikke helt uden diskussion) indenfor lægevidenskaben. Det var en meget tankevækkende og grundig orientering bl.a. om perspektiverne, der ligger i også i Danmark at anvende hjernedødskriteriet.

Ind imellem kommer der tilfældigvis nogen forbi højskolen, som vi kan nyde godt af. Det gjaldt den 25.11., hvor »Charlotte Halberg Trio« gav koncert. Gruppen, der foruden Charlotte Halberg består af Hugo Rasmussen og Bent Clausen, var engageret til skolekoncerter på Ringkøbingegnen. De spurgte, om de måtte overnatte på skolen de 3 nætter mod at give en koncert. Det var alletiders! Et fint afvekslende koncertprogram, der også var muntert og igangsættende. Bl.a. blev også vi som publikum på et tidspunkt sat i gang med sang og rytmer på en meget god måde og i tilpas sværhedsgrad.

Vi har før på højskolen (i forbindelse med Polens-tur) haft besøg af Lars Thorkild Bjørn fra Grundtvigs Højskole. I efteråret var han i et samarbejde mellem højskolen og LOF inviteret til (i forsamlingshuset) at tale om B.S. Ingemann (i anledning af 200-året), hans liv, digtning og virke. I en blanding af dias-show, medrivende og følelsesfuld fortællen, sang og musik var det en overdådig aften. Lars Thorkild Bjørn er virkelig en af vore store folkelige fortællere i bedste forstand.

Det øgede samarbejde mellem højskolen og Hanne Korsholm/LOF

kom i vinter også til udtryk i en foredragsrække på 4 aftener under temaet »Folkelighed og eksistensen i 90-erne«. De 4 LOF-foredrag foregik på højskolen og emnerne var: Steen Espensen: »Folkelighed i 90-erne«; Steffen Qvortrup: »Mellem skitse og skæbne«, udfra Milan Kunderas »Tilværelsens ulidelige lethed«; Niels Jørgen Jensen: »Er folkekirken folkelig?«; Niels Højberg: »Kommunen i 90-erne«.

Inden vi forlader efteråret må det også nævnes, at vi havde en god weekend med gamle elever den 17.–19. november. Nuværende elever sørgede for god underholdning fredag aften. Lørdag var der temaformiddag, et spil om følelser og livsværdier, og om aftenen festede vi. Både elevforeningens bestyrelse, der var initiativtager til arrangementet, og vi på skolen syntes, at forløbet var godt, og derfor planlægges der også en weekend med nye og gamle elever i dette efterår.

Den 16.12. holdtes – traditionen tro – åbent hus med besøg af familie, venner og folk fra egnen og med fremvisning af forskellige udtryk for aktiviteterne på skolen i efterårets forløb.

Efter jul var den første fællestime: fortælling, nemlig Ditte Krøgholt, som fortalte »Tyven«, efter den svenske forfatter Göran Tunströms roman. Ditte har virkelig »tag« om den sprælske historie og er ved at blive en af de virkelig fine fortællere herhjemme. Og det er rart for os, at vi på den måde (og igennem engagement på sommerkurser) kan vedligeholde kontakten til Ditte.

Herefter havde jeg fællestime om »romantikkens verdensanskuelse«, indenfor filosofi, litteratur og kunst. Temaet blev fulgt op af Lars og Johanne om romantisk musik, hvor de behandlede Niels W. Gades »Elverskud« og Wagners »Tristan og Isolde«, denne store musikalske meditation over kærlighedslængsel, med baggrund i en middelalderlig historie.

Vi har nu i 3 år haft studierejser til Krakow i februar. Denne Polens-tur forbereder vi selvfølgelig på forskellig måde, dels i nogle af fagene, dels med fællesarrangementer. Vi havde den 7.2. besøg af den polske lektor på Slavisk Institut (Århus Universitet) Jan Nowak, som fortalte om polske forhold og særlig om Polens dramatiske og smertelige historie. Vi viste også en række TV-videoer om Polen. Men det der, i hvert fald på mig, gjorde mest indtryk, var filmen »En lille historie om kunsten at dræbe« af den polske instruktør Krzysztof Kieslowski. Lis havde fået Ringkøbing Biograf til at skaffe filmen (som ikke kan vises på vor fremviser), og Lis indledte om Kieslowski og hans film. Filmen er fantastisk god! På een gang rystende, dyster, brutal og følsom, hjertegribende stærk. Vi er i star-

ten i et storby-beton miljø, trist og gråt. Filmens hovedperson, den unge mand Jacek, planlægger og dræber overlagt og brutalt en midaldrende utiltalende taxichauffør. Filmens anden hovedperson er en ung jurist, som skal til at starte karriere som advokat. De to mødes, da Jacek skal dømmes. Jaceks stille og ulykkelige familie er der, og den unge advokat kommer med sine human-moralske vurderinger i stærk konflikt overfor retssystemets ubønhørlige mekanisme og den afsagte dødsdom. Det virker meget stærkt, da baggrunden for den unge mands udåd skildres: en ulykke, hvor han og en kammerat drak vodka, kørte traktor og kom til at køre Jaceks lillesøster, som han elskede højt, over. Han flytter til storbyen, hans verden er i grus; meningsløshed, tab af livsgnist, desperation er hans verden. Filmen giver med utrolig sans for timing, klip, dybdeskarphed denne rystende historie, en stor intensitet. (Og den blev da også senere på året af Sammenslutningen af Danske Filmkritikere kåret som bedste film i 1989).

I ugen 10.–16. februar var højskolevirksomheden forlagt til Polen. Et tidligt morgenindtryk på vejen mellem Wroclaw og Katowice:

Træet på sletten

Strittende
til alle sider
de gråbrune kviste
og grenene
på det ensomme træ
i den kølige morgen
på det centraleuropæiske
sletteland
en morgen
i februar
hvor morgenlyset
søger at fravriste
landskabet
den gråhed
som er overfladen
på dette polske
sletteland.

Kragerne
kaster sig
trodsigt
opad i vinden
lyset gennemtrænger
disen.

Vi var selvfølgelig spændte på, om omvæltningerne i Østeuropa i efteråret 1989 gav sig udslag i forandrede forhold i Polen. Et punkt var tydeligt ændret: grænseovergangene. Hvor vi tidligere har måttet vente 2–3 timer mellem Vest- og Østtyskland og mellem Østtyskland og Polen, kom vi nu igennem på omkring en halv time, ja på hjemturen fra Øst- til Vesttyskland blev vi på det tidligere så uhyggelige overgangssted vinket igennem på 2 minutter af en smilende (!) kvindelig toldbetjent. Men i Krakow var ændringerne ikke meget iøjnefaldende. Dog var der flere varer i butikkerne; og der så ud til at være en større forskel mellem rig og fattig. Det er nok prisen polakkerne må betale for markedsøkonomiens velsignelser. Af de fælles mål på turen kan nævnes: rundtur i det historiske Krakow, en

meget smuk by med mange velbevarede historiske bygninger, bl.a. fra byens storhedstid i 15- og 1600 tallet. Vi så også en fin ikon-samling. Besøg i saltminerne Wieczka. Besøg i Auschwitz og Birkenau og på tæppefabrikken Wanda. Vi var på Teatr Stu til en forrygende musical, og mange af os havde en fin aften med meget god musik i jazzklubben på den gamle torveplads.

Vi kom hjem til teater. Mens vi var i Polen og de første dage efter hjemkomsten havde teatergruppen »Exment« lejet sig ind på højskolen for i to uger at arbejde intenst med de to forestillinger »Hyperikon« og »Panoptikum« før premieren. Det var igennem den dygtige brug af lys, lyde, gestus, kropssprog, musik og ord stærkt virkende forestillinger. Det var samtidig dunkle og vanskeligt tilgængelige stykker.

Også i ugen efter Polens-turen havde vi et møde, som nu – udmærket – ser ud til at blive årligt tilbagevendende, nemlig mellem højskolens bestyrelse og medarbejdere. Som baggrund for en fælles drøftelse af højskolens forhold var der oplæg af Steen om Ove Korsgårds formandsberetning til FFD's generalforsamling 1989 (Det folkelige, højskolen og Europa) og af Erik Bruun om skriften fra FFD »Højskolens bestyrelse, opgaver og ansvar«. Jeg tror alle var enige om, at det var en givtig aften.

Fastelavnsfesten var i år – som de foregående to år – kombineret med elevmødet, og det var som vanligt en festlig weekend med mange flotte (og kongelige) kostumer, samba, tøndeslagning og højt humør. Samtidig var, synes jeg, generalforsamlingen i elevforeningen den bedste i flere år. På den måde, at der var godt fremmøde, en engageret ånd, mange ville gerne med i bestyrelsesarbejdet, og der var ideer til foreningens arbejde. Det er dejligt at se elevforeningen med god geist, og bestyrelsen skal have ros for sit arbejde! Weekenden sluttede med en tur til havet søndag formiddag i fint solskin. Godt at blive blæst igennem dagen derpå.

Tilbage til fællestimerne i foråret: den 27.2. havde Steen og Else tema om rakkerne (i Dejbjerg). Santa, som var elev på forårsholdet, holdt fællestime den 6.3. om ritualer, hvor vi også deltog i et ritual. – Spændende og godt iværksat af Santa. Den 13.3. holdt kultursociologen Jean Fischer foredrag om »Postmodernisme og New Age«. Og den 20.3. hørte vi om flamenco (»Guitarres Flamencas« Per Eriksen og Jan Solvang), så lysbilleder fra Andalusien og fik fremragende guitarspil af de to. Den 27.3. fortalte etnografen Mette Bovin om sit møde med Afrika og afrikanske skikke.

Den følgende uge fortalte Gunnar Jensen fra Holstebro Højskole om

arlsberg

kunst, om at se og opleve kunst, hvor han tog udgangspunkt i de mange skønne ting og former, vi omgiver os med i hverdagen. Et svaj i et øksesskaft, et mønster i en tæppebanker kan rumme en rigdom for vore sanser, som er det egentlige grundlag for kunstoplevelser, og som sætter sindet i en stemthed. Gunner Jensen: når man har noget smukt at se på, kommer man ud over sig selv (sin egen indkrogethed).

De sidste fællestimer i foråret var: antropologen Anette Leleur (17.4.) om livssyn, tilværelsesforståelse i vor del af verden og løsningen af de problemer, den moderne tilværelse stiller mennesket overfor. Den 24.4. Ole Jørgensen om de nordamerikanske indianere og deres skikke og ceremonier, specielt soldansen. Den 30.3. To elever, Erwin og Ildigo, som kommer fra Ungarn fortalte om deres arbejde med teater og kunstuddannelse af børn og unge i Budapest. De viste dias, bl.a. af børns skulpturer og teateraktiviteter, illustrerede det spændende arbejde godt.

Blandt de offentlige møder står endnu tilbage at nævne: Ole Jensen, Grundtvigs Højskole holdt foredrag (21.3.) om temaer hos Tage Skou-Hansen og K.E. Løgstrup. Det var et fremragende foredrag om fundamentale tilværelsesspørgsmål i vores kultur, bl.a. om det, at mange af de vigtigste ting i livet ikke er noget, vi skal yde/præstere, men er der, som noget i livsgrundlaget, f.eks. kærlighed. Derfor skal vi tage os i agt for den åbne (visse strengt lutherske retninger) eller skjulte (mange a-kristnes klamren sig til præstationer for at »være noget«) »gerningsretfærdighed«. Ole Jensen formår på fortræffelig måde at kombinere stor filosofisk-teologisk og litterær indsigt og så tale et klart og engageret sprog, der vækker til eftertanke. Det kom ikke mindst til udtryk i diskussionen efter foredraget. Han repræsenterer på fin måde samspillet mellem fagligakademisk baggrund og så folkelig glød og engagement indenfor højskolen.

En anden engagerende aften i marts var Signes beretning om »Grundtvig i Nigeria«, altså om sit ophold hos dr. Kachi Ozumba på »Grundtvig Institute« i Nigeria. Ud over Signes spændende beretning var der også sang og afrikansk dans, som vi deltog i efter bedste evne, og salg af afrikanske ting til fordel for projektet i Nigeria.

Hvis denne beretning ikke skal blive alt for lang, er jeg nødt til kun blot at nævne enkelte yderligere ting fra det brogede til tider sydende til tider noget søvnige, men sjældent kedelige liv, som er en vinterskole: Praktikanter fra Jelling Seminarium (oktober 89) (Lone, Leo og Jette); besøg af Skejbyforeningen med teater; af »Kattrup Varieteteater« (Lars Mathie-

sens gruppe) med »Danernes Bedrifter«; besøg af russiske skuespillere fra Moskva 11.–13. marts; flamenco-lørdag med Susanne Storm; moderndance-weekend den 10.–11. marts med Misan Stenouver som lærer (meget spændende at være med til, godt initiativ Else); Skagens-tur den 9.–11. april (dejlig tur begunstiget af fint vejr); teater: »Krigens Kvinder« med »Kantarbilile« i Herning den 5.4.; offentligt møde med K.E. Larsen (undervisningsinspektør) i rækken »Vestjysk Udvikling«, arrangeret i samarbejde med LOF og AOF. Den 20.4. afholdtes højskolens generalforsamling.

I denne vinter har vi også haft dagelever på højskolen, af hvilke nogle med baggrund i loven om uddannelsestilbud (UTB) har haft et 26-ugers ophold. Der var 7 UTB-elever, som for hovedfagets vedkommende havde et særligt for dem tilrettelagt forløb – »Mellem himmel og hav« – med Signe. Og som derudover på linie med andre elever valgte øvrige fag.

Som mange vil huske, var der i april usædvanlig mange smukke og varme solskinsdage. Så vinterholdet nåede også at nyde forårssolen på Vestjyllands Højskole, ligesom vi fik os en hel del fodbold- og rundboldkampe.

Den 21.4.: Åbent Hus med udstillinger, musik, kor og teater: den indiansk inspirerede forestilling »Alt er liv«. Om aftenen: bal med levende musik: Jan Overgård og Roseland Blues Band. Fremragende musik!

Derefter afrejse den 26.4., og start på sommerkurserne hen i maj. Men det er et helt kapitel for sig.

Indtryk fra Krakow

Af SANTA FLAMMILD

Spejdende ud over Krakows grå masser
Den smukkeste disede solhimmel
En hviskende fornemmelse af forår
Troede at alt ville være gråt i gråt
og tung – tung af alvor og smerte
Men tyngden jeg nu mærker
rummer også glæden
Den glæde der i et smertefyldt øjeblik pibler frem.
Den glæde der på trods af alt
får en til at mærke sig selv
Denne forunderlige tilstand
At finde den her –
om lidt på gaden
Når de alvorsblikke rammer mig
Vil de ikke kun skræmme smerte frem i mit hjerte.
Men også noget andet
Noget smukt –
som jeg endnu ikke har sjæl nok til at fatte.

Torvets teateragtige aftenstemning
Hensat til en gang for længe siden
De øde gader –
Kun turisternes høje råb høres her
Fornemmer de denne storhed
Som disse gamle bygninger fortæller om
Ser de dette lys
Som nu i nat hviler over byen
Og hører de sangene fra de svundne tider
Når de kommer udstrakte imod en
idet huse, baggårde og gader betragtes
Nu i nat –
Denne ro –

Der som en søvnig kan strækker sig
efter en begivenhedsrig dag.

Manden bag ruden
Det alvorlige bliks intense skær
Ingen undren
Ingen glæde
Kun denne dybde fra øjne der kender mørket
Du betragter, observerer, flyder med
Orker ikke længere
At søge mod dine længsler
Du begravede dem
Sammen med dine drømme
Og alligevel lever du
Formår at opdage nuet
Imorgen eksisterer ikke
Kun nattens dvælende lys
Minder dig om
At i morgen er endnu en dag.

Sneen som faldt
De lette dun
Sejlede som skibe ned fra himlen
lagde sig som en dyne over byen
Folk standsede op
For i et kort øjeblik
At indsnuse denne eventyragtige stemning
For så igen målbevidst at gå videre
Sneen forandrer intet for dette folk
Stadig må de kæmpe for deres ret
Stadig må de vandre i gaderne som fortabte sjæle
Håbe at deres tanker i dag bliver fyldte
Så måske deres overlevelse
i endnu et stykke tid er sikret
Hele tiden denne kamp for overlevelse
Og end ikke sneens fortryllelse
Magter at bortlede deres opmærksomhed fra dette mål.

– og dog i et kort øjeblik
sneg fortryllelsen sig ind i deres sind.

Jeg betragtede dig
Som du sad der i stolen
En fattig gammel kone
i strikbluse og varmede dig på theen
Du havde et smil i dine øjne
Og jeg elskede sig derfor
Fik lyst til at gi dig alverdens ting
Gøre dig lykkelig
Men som de statelige træer
Hvis lykke er nærig
Så fandt du din i øjeblikket –
i theen
Da du gik med din taske under armen
takkede jeg dig tavst
For det var dig der viste mig lykken.

Brundtland rapporten til debat

– en introduktion til artiklen Afrika og »Vores Fælles Fremtid«

Af SIGNE JEPSEN

I løbet af året har Brundtland Rapporten »Vores Fælles Fremtid« flere gange været oppe til debat her på skolen. Brundtland Rapporten er en FN-kommissionsrapport, som udkom i 1987.

Rapportens største fortjeneste er, at den forsøger at skabe et helhedsbillede af den globale situation. Forsøger at se den økologiske krise i sammenhæng med den voksende kløft mellem rige og fattige lande og krigsfaren. En af sommerens kurser forsøgte at ta' pejling på, om der nu – 3 år efter rapportens udgivelse – er tegn på, at der er forandringer på vej. Forskellige foredragsholdere var inviteret til at belyse forskellige temaer. Bl.a. Peter Kodjo fra Ghana. Han er præst og har igennem mange år været stærkt engageret i udviklingsspørgsmål. Han blev bedt om at give en kommentar til Brundtland Rapporten og den miljødebat, der i disse år præger de nordatlantiske lande.

Han holdt to foredrag, det første bringer vi her, det andet handlede om tegn på håb, på trods af den øgede fattigdom i Afrika. Når vi diskuterer uligheds- og økologiske problemer i de nordatlantiske lande, gør vi det oftest ud fra nogle forestillinger om, hvordan vi mener tingene ser ud hos de andre.

Sjældent sætter vi os ned og lytter til, hvad dem, vi vil være fælles med, har at sige. Hvis der globalt set skal blive tegn på håb, er det pinedød nødvendigt, at vi går ind i en dialog og lærer at forstå, at vi ikke har de endegyldige sandheder på hele klodens vegne.

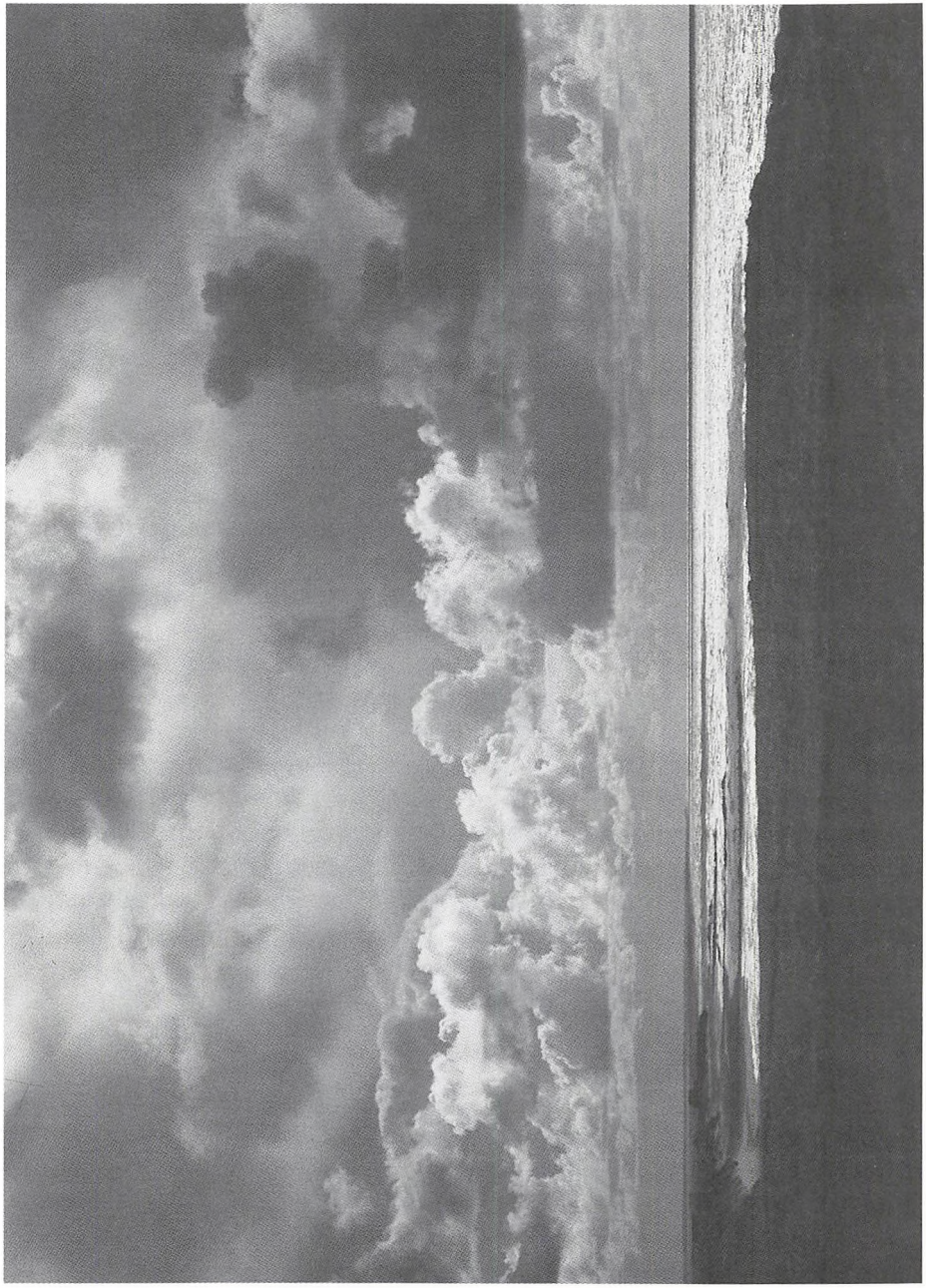

Afrika og »Vores Fælles Fremtid«

– en kommentar til Brundtland Rapporten fra et afrikansk perspektiv

Af PETER KODJO

1. Introduktion

Da edderkoppen troede han havde samlet al visdom i verden, tog han en tidlig morgen afsted for at gemme potten med visdommen. Han ville gemme den i hjertet af skoven, så kun han havde adgang til den. Da han kom til det højeste træ, hængte han potten med visdommen om halsen og forsøgte at kravle op i træet. Han prøvede og prøvede, men han kunne ikke, fordi potten hang foran på maven. Da sønnen i nogen tid havde iagttaget faderens kamp for at klatre op i træet, kaldte han på hans forskrækkede fader. »Far jeg tror, at hvis du hænger potten om på ryggen, vil dine hænder og mave blive fri, og så vil det blive lettere for dig at klatre op i træet«. Hvilken visdom. Faderen blev meget skuffet over, at han alligevel ikke havde samlet al visdom i verden. Så han slog potten itu, og vi er blevet fortalt, at visdom derefter spredtes ud i hele verden.

Moralen i historien er, at ingen kan gøre krav på at være opbevarer af al visdom i verden. Derfor er udveksling et basalt kriterie for livet i fællesskab.

Det er med med denne forståelse af livet, at jeg kom for at deltage i dette kursus relaterende sig til Brundtland Rapporten. Jeg er glad for at kunne notere mig, at i forsøger at praktisere, hvad andre institutioner på den nordlige halvkugle kun taler om. Det er, at være rede til at tillade andre meninger og erfaringer infiltrere jeres komfortable tankemåder, og etablere en praksis i denne part af guds verden, som kan lede hen imod en forpligtigelse til at fremme liv.

2. Generelle kommentarer til Brundtland Rapporten

Brundtland Rapporten, som andre lignende »internationale« sponsorerede undersøgelser, præsenterer os for et katalog af analyser af næsten ethvert aspekt af international liv. Selvom den ikke præsenterer nogen detaljerede studier af nogen national situation (og det kunne man heller ikke forvente), så forsøger den via specifikke eksempler at beskrive verdens tilstand idag.

Rapporten står som et vendepunkt i en proces, hvor enkelte mennesker og grupper, der er bekymrede for degenereringen af vores måde at være sammen på og den alarmerende tilstand af jorden, har påkaldt større solidaritet for i fællesskab at kunne give respons på de udfordringer, vi står ansigt til ansigt med på denne planet. En planet, der er blevet ødelagt, skamferet og ignoreret, men som nu frembringer en trussel mod selve livet. I den sammenhæng ville det være meget uvidenskabeligt at diskutere denne rapport, som om det var et isoleret fænomen. Dens betydning ligger i det faktum, at den stadfæster »skriget på livet«. Det skrig som kommer fra sukkene fra verdens lidende mennesker, udtrykt i forskellige fora gennem de sidste årtier, men som er blevet ignoreret, fordi den »privilegerede minoritet« i denne verden ikke følte sig truet af fænomenet død.

Brundtland Rapportens succes er, at den har defineret »sikkerhed«, ikke med militære kategorier, men med økologiske. Definitioner som nedbryder nationale grænser. For første gang i over to hundrede år er de nordatlantiske landes militaristiske mentalitet blevet erstattet af en fredelig mentalitet. Greenpeace og andre økologiske bevægelser og grupper har bidraget meget til denne proces. Der synes at være en ny forståelse af planetens enhed. Men denne bevægelse imod enhed i geografisk forstand, modsvares af en voksende kløft i social forstand. Den menneskelige art er mere og mere adskilt, og minoritetens interesse vokser. Jeg ville være overrasket, hvis ikke de få privilegerede er fristet til at bevare planeten for deres eksklusive brug. Deres filosofi har altid været: »*Det bedste er til os, endog på bekostning af majoritetens liv*«!

Den hidtidige udvikling er ikke et resultat af »hjerternes forandring«, men af menneskers søgen efter alternativer, gennem bevidstgørelses- og forandringsprogrammer, gennem organisering af menneskers magt og almindelige modstand. Det har kostet mange menneskers liv, især i ⅔ af verden.

Omkring 18 år efter Stockholm Konferencen har den skræmmende forandring i biospheren, ødelæggelsen af ozonlaget, syreregnen, de syge og reducerede skove, ørkendannelse og atomkraftuheld som Tjernobyl, påtvunget os en vis global forståelse. Dette tror jeg har givet inspiration til at tale om »vores fælles fremtid«.

Her i min præsentation vil jeg forsøge at vise, at medmindre det basale faktum om »menneskelig sikkerhed« ses som mere end blot og bare den menneskelige races overlevelse, så har vi kun identificeret »*en fælles trus-*

sel« på livet og ikke »en fælles fremtid«. Jeg skal forsøge at vise, at sporadiske svar på truslen på livet, må erstattes af en mental og kulturel revolution. De sporadiske svar udspringer af den antikverede og bagslagsgivende antagonistiske holdning som favoriserer det magtfulde mindretal imod det undertrykte flertal.

Spørgsmålet, vi bliver nødt til at besvare, er »*hvis*« fremtid taler vi om, når vi taler om »vores fælles fremtid«.

Hvem er *vi*?

Hvad er det basale i vores »fælles dagsorden«? Hvilke modeller bliver brugt? Min tese er, at ethvert forsøg på at overføre den nuværende model af industrialisering og fri markedsøkonomi vil lede til umådeholden korruption, destruktion af miljøet, overførelse af industriaffald og død.

Indenfor det nuværende internationale økonomiske system, vil kløften mellem de såkaldt udviklede og underudviklede lande fortsætte med at øges. Især igennem de mekanismer, som gennemføres af multinationale og multilaterale finansielle og kommercielle institutioner som Verdensbanken og Den Internationale Valutafond. Den væsentligste konsekvens af dette er gældskrisen, som øger fattigdommen og den sociale spænding i Afrika, ligesom det forhindrer disse lande i at forsøge at dække befolkningens basale behov og imødekomme prioriteringen af en bæredygtig udvikling. Gælden bringer selvudvikling, uafhængighed, suverænitet, territorial integritet og integritet med naturen i fare.

Hvad Brundtland Rapporten gør, er at beskrive konsekvenserne og ikke årsagerne til problemet om »skabelsens integritet«. Rapporten græder kun over den øgede elendighed blandt verdens befolkning og den uophørlige ødelæggelse af det globale miljø, men angriber ikke filosofien, der skabte »dødsstrukturen«. Filosofien, der er ansvarlig for fattigdommen og den tøjlesløse ødelæggelse af klodens miljø.

3. Enten/eller mentaliteten kontra den integrerede indfaldsvinkel

Så snart vi begynder at tænke på »fred og sikkerhed« tager vestlige begreber over. Vi er ofre for en uddannelse, som ikke ser tingene som integrerede, men som adskilte. Liv er opdelt i »sektorer«, »discipliner«, »ministerier«, »nationer« og aldrig i deres helheder. Denne måde at tænke på afgør vores planlægning og generelle analyse af livet. F.eks. bliver »sikkerhed« tolket som noget, der har at gøre med våben, oprustning, nedrustning, militarisme, og er helt adskilt fra den sikkerhed, der har at gøre med sult, bolignød og den ⅔ af verdens befolkning, som er arveløse. I den

tredje verden ser politikere f.eks. landbrug som adskilt fra industri, politik som adskilt fra økonomi, den nationale økonomi som om den ikke var en del af verdensøkonomien.

I de nordatlantiske lande er miljødiskussionen reduceret til spørgsmål om at frelse hvaler, sæler, gorillaer, skove og ozon-laget, på trods af hvad der sker med almindelige menneskers liv. Selvom Brundtland Rapporten forsøger at beskrive tilstanden for verdens udbyttede folk, undgår den al kritik af det kapitalistiske netværk af udnyttelse og død, som efterlader Afrika og de andre tredie verdens lande i bestandig gæld. Lad mig illustrere dette: En præst fra Tyskland, der havde besøgt Ghana ved 5 forskellige lejligheder over en årrække på 10 år, besluttede at skrive et brev til det Provisoriske Nationale Forsvars råd, det regime som kom til magten efter et statskup i Ghana i 1981. Brevet handlede om formindskelsen af skovene i Ghana. Han modtog et svar som bl.a. sagde: »De har sendt Deres brev til det forkerte sted. Vær venlig at sende Deres klage til den tyske regering og andre Nordatlantiske lande, som presser os til at ødelægge vore skove, for at vi kan betale vores udenlands gæld«. Beskeden var klar! Selvom regeringen i Ghana gennem departementet for skove under landbrugsministeriet forsøger at bevare og frede dets tropiske regnskove af økologiske årsager, bliver landet tvunget til at hugge skovene ned til eksport, for at kunne betale af på den internationale gæld. Modsat i Europa hvor skovene er syge, så er de tropiske skove raske, men er blevet ofre for den økonomiske udnyttelses pisk. Den samme pisk som de fleste afrikanske lande er ofre for. Set i en sådan sammenhæng kan miljøproblemer ikke diskuteres isoleret fra gældskrisen.

Prinsen af Wales deltog i en regnskovs konference i London arrangeret af »Friends of the Earth«. Her udtrykte han sin bekymring for den vedblivende nedhugning af regnskovene i Afrika og andre steder på kloden, og kritiserede landene i nord for deres ringe reaktion på krisen. Han sagde: »Jeg møder mennesker, som går ligeså lidenskabeligt op i miljøspørgsmål som jeg, men som er stadig mere utålmodige med at diverse regeringer i nord bærer deres grønne hjerter uden på ærmerne, medens de gør meget mindre end de kan, for at støtte det fattigere syd i at beskytte deres miljø.« Han konkluderede: »Grundlæggende må ideen om at høste regnskovene være betinget af, at det økonomiske udbytte må være beviseligt ...«.

Under sådanne omstændigheder, hvis »fælles fremtid« refererer Brundtland Rapporten da til? Hvem er *vi*?

4. Informations forvirring

Den stemning af optimisme, som bliver udtrykt i rapporten, må udfordres. Hvordan kan kommissionen være nået frem til så vidunderlige konklusioner om den voksende fornemmelse af samarbejde i verden på trods af rystende beviser om mangel på samarbejde og bekymring for sikkerheden for millioner i ⅔ af verden?

Et andet problem er de informationer, der bliver sendt i cirkulation af de, hvis materielle interesser er på spil i den ⅔ af verden. Enhver information, som går imod deres interesser, bliver undertrykt. Hvad bliver der rapporteret i de vestlige medier om Afrika? Der er kun lidt eller ingen information om det organiserede folkedrab igangsat af de multinationale koncerner imod den hjælpeløse afrikanske befolkning. De sponserede militære diktatorers interesser bliver beskyttet. De eneste begivenheder, der kan få Afrika i nyhederne, er, når der er et statskup eller en økonomisk katastrofe som tørke i Ethiopien eller i Sahel.

Informationer i bøger fra de nordatlantiske lande er forudfattede og ensidige. De fordrejede informationer om Afrika leveret af missionærer og nordlige bistandsorganisationer er »sandheden« i bøger og på tv-skærme! De falske historier om Afrika har berøvet Afrika dets selvtillid og selvrespekt. Hvilken »fælles fremtid« håber de nordatlantiske lande at skabe med sådan en ramponeret, voldført og arveløs partner? Så længe et lille bitte mindretal af verdens befolkning udnytter og undertrykker resten af menneskeheden, er al tale om deres sikkerhed som »fælles sikkerhed« ensidigt, indskrænket og abstrakt. De undertrykte vil altid rejse sig og kæmpe for deres frihed og ingen tale om fælles sikkerhed vil forandre deres vilje til at kæmpe. Så længe vilkårene for undertrykkelse eksisterer, så længe eksisterer vilkårene også for krig. »En død ged frygter ikke kniven«.

Verden er i sandhed blevet et frygteligt usikkert sted for det vrimlende flertal af verdens befolkning. Enhver tale om »fælles sikkerhed«, som kun baserer sig på ord som våben og oprustning, faldende antal aber og hvaler, syge træer og ozonlag, er både umoralsk og hyklerisk.

Min personlige opfattelse er, at denne generation bliver nødt til at forkaste de »udviklings modeller«, som har haft succes med at lave rigdom for mindretallet på bekostning af millioner af liv i verden. Tidens tegn peger i den retning.

Gould, Barthes og musikkens utopi

– af indledningsforedrag til »Musik og oplevelse«, juli 1990

Af JOHANNE MØLLER SØRENSEN

»Afskaf bifald!«
Sådan lyder titlen på det udvalg af essays m.m., som foreligger på dansk, hentet fra den i 1982 afdøde canadiske pianist *Glenn Gould's* mange efterladte skrifter.

Projektet er kort og godt at rense koncerten for ingredienser, der er musikken uvedkommende, herunder bifaldet.

Gould spidder sarkastisk sine bysbørn Toronto-borgernes spidsborgerlige musiksnobberi og fanger dem gang på gang i at tilkendegive meninger om musik, som i virkeligheden er meninger om noget helt andet (især om kunstneren: komponisten, sangeren, musikeren).

»Musikken er den sidste sportsgren med mulighed for blodsudgydelse«, siger han og hentyder til publikums hån mod en sangerinde, der ikke klarede det høje C. Andre derimod, kan høste hæder af alle andre end netop musikalske grunde; han fortæller, hvordan han har set en ældre dame ligefrem afføre sig sine handsker for at bifalde hr. Elgars symfonier, og det til trods for hans privatliv, der var hinsides al påtale: manden havde trods alt sin gang ved hoffet!

Han udtænker det, han kalder *»Gould Planen for Afskaffelse af Bifald og Tilkendegivelser af Enhver Art«* (forkortes: *GPABTEA*).

Men ikke nok med det: som yderste konsekvens af den gradvise eliminering af meningstilkendegivelser fra publikum, når han dertil, at han siger: »Afskaf koncerten« – og det gjorde han så, som måske bekendt, for sit eget vedkommende. (Han standsede sin ellers strålende internationale solistkarriere, da han var 32 år og lavede derefter kun grammofonindspilninger!).

»Den offentlige koncert vil ikke eksistere om 100 år« kom han ved en eller anden lejlighed til at sige, og til hans store forbavselse vakte den ytring stor opstandelse, og blev selvfølgelig tilskrevet hans temmelig excentriske væremåde.

For ham selv var det en indlysende sandhed, at sådan måtte det forholde sig som en konsekvens af den teknologiske udvikling på indspilningsområdet.

Og han beklagede det ikke, tværtimod.

Bag hans bidende ironi lå en dyb alvor, en meget høj grad af kunstnerisk samvittighed.

»Jeg forfægter dette synspunkt, fordi jeg anser kunstens berettigelse for at være den indre glød, den tænder i menneskenes hjerter; og ikke dens overfladiske, udvendiggjorte offentlige manifestationer. Kunstens formål er ikke den øjeblikkelige udløsning af et skud adrenalin, men snarere den gradvise, livslange etablering af en tilstand af underfuld afklarethed«.

Gould gjorde sig mange tanker om musikkens rolle i fremtiden. Især hvad angår forholdet mellem på den ene side musikken/musikerne/komponisten og på den anden side publikum.

I fremtiden, siger han, vil den musikalske offentlighed ikke være en samlet homogen masse, f.eks. en sal fuld af lyttere, hvis oplevelse tager farve af situationen, det vil sige mest forhold, som ikke har med musikken selv at gøre: temperaturen, eventuel uro, hosten, Anne-Sophie Mutters stropløse eller lignende.

I fremtiden (ja, det *er* faktisk allerede sådan i en vis udstrækning) vil det, man kalder »den musikalske offentlighed« (dem, musikken henvender sig til) bestå af et ubegrænset antal enkelte lyttere, som selv skaber og behersker lyttesituationen i deres egne omgivelser.

Det, der før var en oplevelse med kunst (den med stort K oppe på piedestalen) vil blive en oplevelse med ens omgivelser, noget man på forhånd selv har del i.

Hvordan skal lytteren kunne få del i processen? Ja, allerede nu, siger Gould (og det var i 1966 han skrev dette) er det elektroniske afspilleudstyr, lytteren har til sin rådighed så avanceret, at han/hun kan foretage sin egen lydredigering: trykke, dreje på knapperne, fremhæve der, dæmpe der osv. Simpelthen påføre musikken sin personlige udsmykning. Men det er bare begyndelsen på en udvikling, som hermed er sat igang, siger Gould. Hvad skulle der være i vejen for, at lytteren blev udstyret med båndredigeringsudstyr, sådan at han/hun selv kunne sammenklippe sin yndlingsversion af et givet musikstykke udfra bidder hentet fra forskellige indspilninger? 1. sats af Mozarts g-mol-symfoni sammensat af lidt Karajan, lidt Barenboim og lidt Bruno Walther, hvorfor ikke? Gould ser altså i den moderne teknologiske udvikling en mulighed for et afgørende »ned med autoriteterne« og en omfordeling af musiklivets hierarki. Det skal ikke kun være komponist, musiker (ham, der ellers alene har patent

på musikkens fortolkning) og teknikere, der skal bestemme – men også lytteren!

Når alle således deltager i skaberprocessen vil spørgsmålet om individualitet og originalitet (= genidyrkelsen) forsvinde i baggrunden.

I sin yderste konsekvens, siger Gould, kan den nye teknologi føre til et radikalt anderledes syn på forholdet mellem menneske og kunst. Hvis vi er indstillet på at følge de nye muligheder op, vil begrebet »Kunst« simpelthen miste sin betydning. Når ingen er afsender og ingen er modtager – eller omvendt: når alle er afsendere og modtagere på een gang, giver kunstbegrebet som vi kender det, ikke længere mening.

Det er visionen om den fuldstændige, problemløse kommunikation mellem mennesker, visionen om den »*bedste af alle verdener*«, som Gould udtrykker det.

Og Gould er optimistisk! Han ser flere steder udviklingen være godt i gang. Blandt andet ved hjælp af den enorme mængde baggrundsmusik, som omgiver os hele tiden. Baggrundsmusikken er så dejlig respektløs, giver pokker i smålig historisk skelnen eller kunstner-ego'er, og blander alt muligt sammen i en uendelig strøm af lyd.

Hvor vi andre oftest betragter muzakfænomenet som tegn på kulturel forarmelse og måske ligefrem med bekymring for, om nu vores sanseapparat kan tåle presset fra den massive (underforstået: fordummende) påvirkning, ser Gould det som et positivt potentiale.

»*De, som i baggrundsmusik ser en dyster opfyldelse af Orwells spådomme om total samfundskontrol, antager, at den er i stand til at omskabe alle, som lytter til den, til fortalere for sin egen oppustede kliche-natur. Men det er netop pointen! Fordi den kan infiltrere vores liv fra så mange forskellige vinkler, bliver klichematerialet intuitivt en del af vores musikalske ordforråd. Som konsekvens heraf må enhver musikalsk oplevelse være ret så exceptionel for at fange vores opmærksomhed. Og i mellemtiden opnår lytteren – ved hjælp af denne indarbejdede gloseliste, et direkte, associativt kendskab til det musikalske ordforråd siden renæssancen – noget som end ikke det mest inspirerede kursus i musikkundskab ville være i stand til at give.*«

Det jeg har syntes, er så tankevækkende ved Goulds kulturoptimisme, hvis vi kan kalde det sådan, er, at den bliver til med baggrund i den virkelighed, som nu en gang er vores *nu!*

Han beklager sig ikke over, at gamle hæderkronede autoriteter må falde som f.eks. koncertinstitutionen. (Han bidrog i øvrigt ikke mindst selv

til dette »oprør« i kraft af sin unikke, egenartede og i sandhed nyfortolkende indspilninger af de store mestres musik – i en tid, hvor et historiserende, videnskabeligt udgangspunkt syntes at være en dominerende tendens i fortolkningskunsten).

Han føler sig på bølgelængde med masse(medie)kulturen, med teknologien – i det hele taget med alt det, vi ellers ofte har svært ved at forbinde med andet end sædernes forfald, fremmedgørelse og menneskefjendskhed. Alt det, vi allerhøjst accepterer, fordi det nok alligevel ikke bliver anderledes.

Gould formulerer en vision, en drøm ud af de moderne omstændigheder, og måske er han i stand til at gøre det i kraft af, at han er – eller rettere: var – ikke kunstmaler, ikke digter – men netop musiker!

Dette synspunkt kan hente støtte hos den franske filosof *Roland Barthes*, for hvem netop musikken kom til at spille en særlig rolle som den kunstart, der bærer kimen til opfyldelse af hans utopiske vision om kunsten som noget, der forener mennesker med sig selv og med hinanden – en slags kommunikation eller nærvær, à la Goulds »bedste af alle verdener«. At Barthes også beskæftigede sig med musik er ikke særlig velkendt, men hvorfor ikke? Han var kulturfilosof i bred forstand og gav sit besyv med inden for alle mulige områder: drama, litteratur, pressen, reklamen, sport, film, fotografi osv. Hans forfatterskab er omfangsrigt og har haft en stor indflydelse. Det karakteristiske for ham er hans kritiske og radikale analyse af og opgør med vedtagne normer, »den offentlige sandhed«, og ikke mindst den bevidstløse viderebefordring af traditionen som finder sted, og som det, vi kalder vort kulturliv, ofte er identisk med.

Indtil ca. 1970 var den grundlæggende synsvinkel i Barthes kritik, at de kulturelle fænomener skulle tydes som tegn, som symptomer, som information om verden. Analytikerens, kritikerens, menneskets opgave i det hele taget, kunne kun blive at tyde tegnene, aflæse symptomerne og måske derudfra forstå verden, men egentlig ikke at bruge informationerne som afsæt for at ændre på noget.

I bund og grund et temmelig kulturpessimistisk udgangspunkt.

Omkring 1970 (i øvrigt samtidigt med, at han begynder at skrive musik), sker der et skred i Barthes opfattelse af tegntydningen. I stedet for altid at opfatte et givent kulturfænomen som et fikst og færdigt produkt (et »Værk«), der kun kan være genstand for analyse og passivt konsum, danner han gradvist en forestilling om, at værket (teksten, kulturfænomenet) også kan påvirkes undervejs i mødet med modtageren: »det åbne værk«;

værket som noget ufærdigt, som en proces, der er sat igang og som kan fortsættes, værket som en invitation og ikke som et diktat til modtageren/publikum. Kort sagt: Barthes formulerer hermed en utopi om ikke blot at kunne tyde og afsløre de vedtagne sandheders stivnethed, men også om at kunne finde grobund for alternativer.

Altsammen meget teoretisk, noget der kan ske i fremtiden, noget endnu ikke-eksisterende. Men i musikken er det forudgrebet, siger Barthes! Og det er derfor, han begynder at skrive (lidt) om musik på dette tidspunkt i forfatterskabet. Om »*Musica Practica*«, vel at mærke.

Der findes to slags musik, siger han: den man lytter til og passivt tilegner sig som færdige værker (med stort V) – og så den, man spiller selv og altså i praksis er medproducerende i.

Han taler ikke om den professionelle musikudøvelse, (den er blot et biprodukt af lyttemusikken). Han taler om *amatørens musikudfoldelse* (i øvrigt med baggrund i personlig erfaring; Barthes var bl.a. aktiv amatørpianist livet igennem).

Når amatørmusikeren kaster sig over musikken er det rent lystbetonet (amatøren er jo netop »elskeren«). Han gør det for sin egen skyld, ikke for at påvirke eller opdrage på andre. Her er ikke nogen rollefordeling mellem aktiv og en passiv, men der er stadig en dialog mellem en »kunstner« (ophavsmand) og en modtager (amatørmusikeren) – og det er netop pointen. For i modsætning til amatøren indenfor andre kunstarter (fritidsmaleren, lejlighedspoeten) forholder amatørmusikeren sig til noget allerede foreliggende. Han ligner læseren, men adskiller sig fra denne ved i bogstaveligste forstand at gøre noget ved værket, arbejdet med det.

Det er i kraft af denne »dialog« mellem værk og modtager, at Barthes kan bruge amatørmusikudøvelsen som et billede på sin utopi: æstetisk oplevelse som en aktiv, næsten kropslig medproduktion af værket.

I første omgang er det svært at forbinde denne vision med noget særligt konkret, når det gælder de andre kunstarter: en litterær tekst foreligger nu en gang som »Værk«, ikke som partitur, der først realiseres som musik ved udøverens mellemkomst. Man kan ikke forestille sig læseren spille teksten. En tekst kan højst opfordre til aktiv medlæsen eller medspil: en proces, der snarest kan sammenlignes med den anden musikkategori, Barthes opererer med: den musik, man lytter til.

Og den kan Barthes ikke helt se bort fra, for »spille-selv-musikken« er forsvundet (mener han i hvert fald i 1970. Og han har vel ret for så vidt angår kompositionsmusik). Samtidig er »*passiv, receptiv musik, den*

klingrende musik, blevet selve Musikken (...) musikalsk aktivitet er ikke længere noget manuelt, muskulært, ældende, men blot noget flydende, strømmende, noget »smørende«.

Barthes indfører så en ny skelnen: der er to slags lyttemusik. Det meste er værker skabt til passiv tilegnelse, men der findes også noget musik, der opfordrer til aktiv, produktiv medlytten – altså, hvad man man kunne kalde den »*anden Musica Practica*«.

Hvordan og efter hvilke kriterier, han gennemfører denne skelnen, skal jeg ikke komme ind på (jeg forstår den sandt at sige ikke, selvom jeg da har en anelse om, at den udfordrende lyttemusik skal være af en vis kompleks og flertydig art).

I denne »anden Musica Practica« er lytteren en operatør – analogt med Goulds lytter ved knapperne, her blot ikke så konkret, men på et bevidsthedsmæssigt niveau. Lytteren forskyder, grupperer, kombinerer, sammenføjer, kort sagt: strukturerer – og, understreger Barthes – det er noget andet end at konstruere eller rekonstruere i gængs forstand. Det drejer sig ikke om at modtage, erkende eller føle musikken, men om at skrive den pany, at lægge sin egen indskrift henover den. Som Barthes siger:

> *»Hvad nytter det at komponere, hvis det sker for at spærre produktet inde i koncertens lukkede rum eller henvise det til radiolytningens ensomhed? At komponere er, i det mindste tendentielt, at give stof til en aktivitet [donner à faire], ikke at give nogen noget at høre, men noget at skrive.«*

Glenn Gould: »Afskaf bifald«. Gyldendal 1988.
Peter Larsen: »Barthes og musikkens utopi«. Dansk Musiktidsskrift, nr. 1 1984.

Byggeri – planer og realiteter

Af STEEN ESPENSEN

Højskolevirksomhed er både indhold og rammer. De to begreber er dog ikke uden forbindelse, idet højskolens undervisning og idemæssige placering er med til at præge rammerne, og tilsvarende – de rammer vi vælger giver mere eller mindre heldige indvirkninger på livet i bygningerne.

Sådan som landets økonomiske stilling er i øjeblikket, med sparekrav på mange områder, så er højskolebygggeri og låneforhold i den forbindelse ikke blevet uberørte. Derfor forventer vi ikke at vore planer til nybygning og ombygning kan realiseres i løbet af de kommende år. Vi må formodentlig vente 8–10 år før planerne er helt eller delvis realiseret.

Så meget mere glædeligt er det, at vi i løbet af de kommende måneder kan gå igang med et elevatorbyggeri, der letter adgangen mellem kælderetage, stueplan og hems med dramalokale, således at også gangbesværede kan færdes bekvemt i bygningerne. Dette byggeri er kommet istand via en bevilling til »iværksættelse af bygningsmæssige foranstaltninger for svært handicappede elever«. Vi har til dette formål fået tilsagn om et tilskud på 525.000 kr. fra Kulturministeriet.

Dette tilskud er vi meget glade for, fordi højskolen siden de første bygninger rejstes i 1969 har søgt at give plads også for handicappede elever. I sammenhæng med elevatorbyggeriet søgte vi også om midler til at ændre adgangsforholdene til gymnastiksal og musiklokale. Dertil var der dog ikke penge, så det byggeri må vente til en senere omgang.

Samtidig med indsendelsen af planerne for elevatorbyggeri har vi indsendt planer for nogle større byggeprojekter. Som skrevet forventer vi ikke at de kan realiseres i de nærmeste år.

Planerne drejer sig om en nybygning af værelsesfløjen, så der indrettes toilet og bad til alle værelser. Vi har kunnet mærke et ønske hos vore deltagere på sommerens korte kurser på netop dette område. Denne ombygning betyder, at en del værelser skal nedlægges, således at vi må lave en tilbygning til erstatning for de mistede værelser. Ombygningen vil også betyde at vi får flere enkeltværelser og færre dobbeltværelser. Den ændring stemmer også godt med de ønsker vi møder fra elever på både lange og korte kurser.

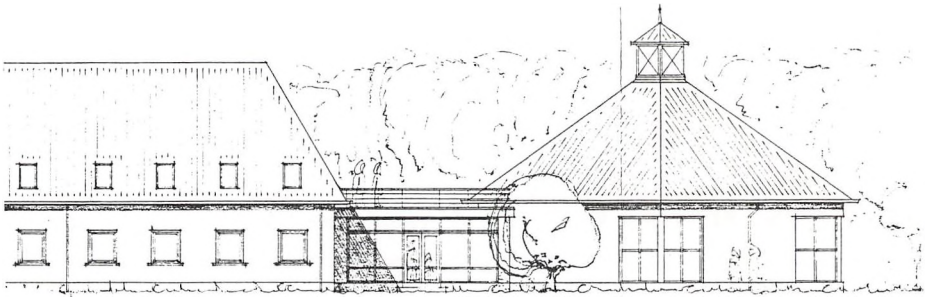

Tilbygning til værelsesfløj og hus til teater og dans set fra øst.

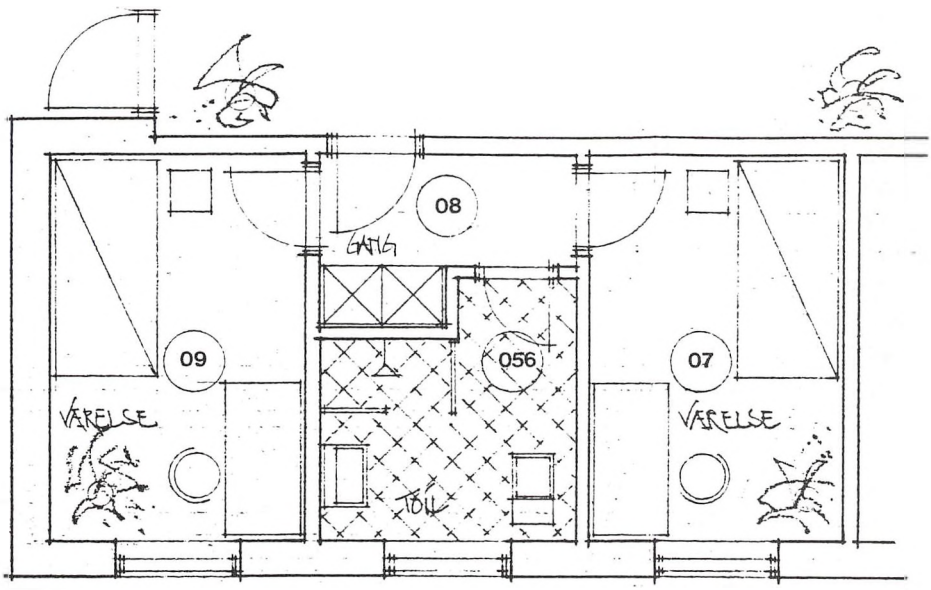

Tegning til to enkeltværelser med fælles toilet og bad.

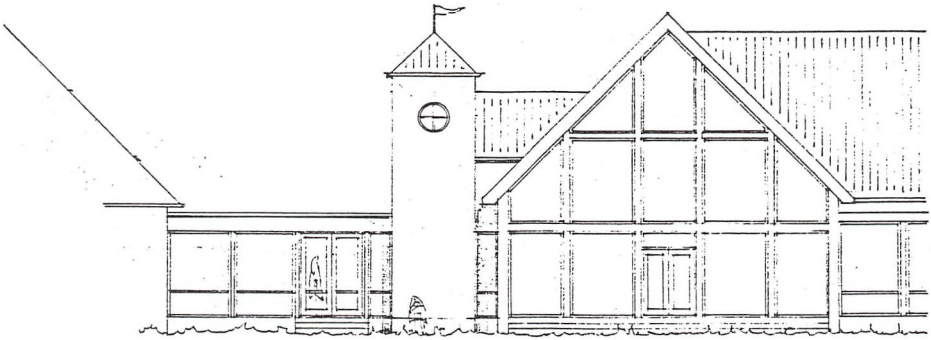

Elevatortårn – facade mod syd.

Vore byggeplaner omfatter også bygning af en dramasal og en ombygning af foredragssalen, så den bedre kan virke sammen med spisesalen.

Den musikalske kraft, der udgår fra musiklokalet nødvendiggør en bedre lydisolering, så det kun er den frivillige musiknydelse, der tilgodeses.

Endelig ønsker vi at ombygge hovedindgangen, således at der bliver mere plads og bedre orientering for besøgende.

Lys og renhed, kraft og varme

Vestjyllands Højskole har tidligere været parat med energimæssige initiativer. Sidst i forbindelse med vindmøllen der stadig er et flot udtryk for vores tanker.

Vi ved nu at naturgassen vil blive ført forbi os i løbet af et års tid. Samtidig er vores olietank betænkelig gammel, så det vil være nærliggende at udnytte den renere og måske også mere effektive gas. I øjeblikket arbejder vi med planer for ombygning af fyr til naturgas og samtidig installation af et kraft-varmeværk så vi i endnu højere grad bliver selvforsynende med elektricitet.

Minder

Af BETTINA SCHOU

Jeg sidder i en stille stund og kigger i årsskriftet fra højskolen. Det er nogle blandede følelser, der dukker op – blandet med hastigt skiftende billeder.

Lyde, lugte, følelser – alt synes så nærværende og dog så langt væk.

Det føles, som var det hundrede år siden, jeg var en del af miljøet på Vestjyllands Højskole, men hvis jeg kigger i kalenderen, kan jeg se, at det kun er knapt to år siden, jeg startede.

Og dog føles det som var det igår, jeg begyndte. Begyndte på hvad? – Ja se, det har jeg spekuleret på: På noget, der skulle overståes. På en proces jeg skulle igennem for at blive mere hel. Begyndte på 7 måneder, som ville ændre mit liv radikalt. Aldrig i mit korte liv har jeg været udsat for så utrolig et bombardement af respekt, venlighed, hjælpsomhed og omsorg.

Hvis man vil beholde de masker, man har skabt for sig selv, og de mure man i selvforsvar har bygget op, skal man ikke tage på højskole. For det er så godt som umuligt at få lov til at passe og passe på sig selv, når man er omgivet af »nysgerrige« folk hele tiden. Det er meget svært at opretholde en facade foran så mange forskellige mennesker. Thi nogle ser om bag den glade maske, andre ser bag den sure, atter andre ser lige igennem en. Det kan godt være hårdt, når man pludselig finder ud af, at de metoder, man med held har brugt som beskyttelse i en årrække, ikke virker. En følelse at at løbe »nøgen« rundt imellem mennesker, man ikke altid har lyst til at udstille sig iblandt.

Det absolut positive ved et højskoleophold er samværet – glæden ved de fag, man har valgt – glæden over at der trods en kold verden stadig findes varme mennesker, samt glæden ved at være mellem dem, man sjovt nok føler, man har kendt i mange år.

Hver gang jeg kører forbi højskolen og ser vindmøllen, kommer længslen op i mig. Længslen efter at starte igen, møde mange mennesker, få fag man kan lide med lærere, man holder af. Længslen efter at starte forfra kommer væltende sammen med den triste vished om, at det aldrig kan blive det samme. Aldrig sidde på hemsen den halve nat og ordne verdenssituationen,

aldrig ...

aldrig ...

Kalender 1991 – Korte kurser:

16.6.–22.6.: Vestjyske Veje – vandringer i vestjyske landskaber, v/ Steen Espensen, Signe Jepsen og Lars Petersen.

16.6.–22.6.: *Slægtens spor* – arkæologi og udgravning, v/ Torben Egebjerg, Jørgen Nielsen og Steen Espensen.

22.6.–28.6.: *Litteraturkursus,* v/ Peer Hultberg, Ester Kielberg, Ditte Krøgholt, Klaus Lynggaard, Asger Schnack, Dorrit Willumsen, Martin Zerlang, Dorthe Gammelgaard og Bent Mikkelsen.

22.6.–28.6.: *Modern Dance,* v/ Uppercut Danseteater / Lone Nyhuus, Dorrit Willumsen og Else Mathiassen.

29.6.–5.7.: *Tyrefægtningens hjemland – og den skabende trang,* v/ Henrik Have, Helmut Friis, Peer Sibast, Chr. Sievert, Chr. Braad Thomsen og Lis Langgaard.

29.6.–5.7.: *Canto Jonto – Flamenco dans,* v/ Margit Ingtoft, Brita Haugen, Chr. Sievert, Peer Sibast og Else Mathiassen.

6.7.–12.7.: *Musik og oplevelse,* v/ Henning Goldbæk, Bolette Bruno Hansen, Jan Jacoby, Hanne Tofte Jespersen, Bent Lorenzen, Frode Stengaard, Orla Vinther, Holger Schreiber og Lars Petersen.

6.7.–12.7., 20.7.–26.7. og 21.8.–3.9.: *Solfløjt – Havtorden,* v/ Anne Sophie Bredholt, Jens Bredholt og Lit Nielsen.

13.7.–19.7.: *Ritual:* Teater – Dans – Gudstjeneste, v/ Anita Seig, Brita Haugen, Ejvind Larsen, Ebbe Kløvedal Reich, Jacob Rostbøl og Else Mathiassen.

13.7.–19.7.: *Ingensteder! Ingenting!* – Børns leg og fortælling, v/ Flemming Mouritsen, Niels Mors, og Steen Espensen.

20.7.–26.7.: *På grænsen af sprogene* – om film og billedkunst, v/ Per Højholt, Mogens Otto Nielsen, Asger Schnack, Chr. Braad Thomsen og Lis Langgaard.

29.7.–4.8.: *Grundtvigkursus 1991,* v/ Gunvor Auken, Peter Voertmann Christiansen, Ejvind Larsen, Pia Skogemann, Anna Sophie Seidelin, Vagn Simonsen, Niels Jørgen Nedergaard, Sophie Seidelin, Ebba og Niels Peter Boes, Paul Nedergaard, Sylvester Roepstorff, Ann Mai Britt Fjord, Henrik Bredholt, Ditte Krøgholt og Steen Espensen.

14-DAGES KURSER:

15.5.–28.5.: *Skaftevævning for begyndere og fortsættere,* v/ Signe Jepsen.

15.5.–28.5.: *Luk døren op og se!* – historie og natur, v/ Ebbe Kløvedal Reich, Lars Petersen og Steen Espensen.

3.6.–15.6.: *Jyske Fortællere og deres landskaber,* v/ Knud Sørensen, Lis Langgaard, Lit Nielsen og Bent Mikkelsen.

7.8.–20.8.: *Vore nordiske rødder,* v/ Jacob Krøgholt, Jens P. Ægidius, Lis Langgaard, Bent Mikkelsen og Lars Petersen.

21.8.–3.9.: *Vestjyske Kirker,* v/ Ebbe Kløvedal Reich, H. J. Frederiksen, Th. Bulling, Ib Lydholm, Ruth Boye og Steen Espensen.

4.9.–17.9: *Et godt og muntert, virksomt liv,* v/ Søren Christensen, Johannes Møllehave, Knud Jacobsen, Ditte Krøgholt, Ingrid Stenersen, Gudrun Galatius, Johanne M. Sørensen og Else Mathiassen.

GENERALFORSAMLING i Vestjyllands Højskoles skolekreds d. 17. april 1991 kl. 19,30. Dagsorden ifølge vedtægterne.

Elever fra foråret 1990

Susanne Alexandersen, Nørrevangsvej 6, 5750 Ringe
Connie Bjerngaard, DSagmarsgade 77, 4100 Ringsted
Jes Bjørn Blinkenberg, Østerbrogade 137, 3. th., 2100 København Ø
Keld Christensen, Jyllandsgade 25, 7600 Struer
Gert Christiansen, Rugmarken 114, 8520 Lystrup
Kent Conradsen, Hovnsvadvej 1, 6920 Videbæk
Linda Ernst, Strandvænget 5, 6950 Ringkøbing
Santa Flammild, Tyrsbjergvej 60, 5210 Odense NV
Gitte Strange Grevsen, Lille Egebjergvej 19, 4569 Vig
Per Hakonsen, Nygade 2, 9690 Fjerritslev
Kjeld Hansen, Landsbytoften 8, Vester-Nebel, 6715 Esbjerg N
Rasmus Hansen, Kirkevænget 17, 8400 Ebeltoft
Steen Hasselbalch, Lyngvig Havnevej 1, Nr. Lyngvig, 6960 Hvide Sande
Stig Henriksen, Velling Kirkeby 235, Velling, 6950 Ringkøbing
Adam Warren Holloway, V. Strandsbjerg 3B, 6950 Ringkøbing
Lotte Jensen, Mindevej 11, 7100 Vejle
Marie Elisabeth Jensen, Burvej 73, Bur, 7570 Vemb
Peder Sejr Jensen, Søndervig Landevej 10B, 6950 Ringkøbing
Lone Jensen, Nordvej 5, Voer, 8950 Ørsted
Bente S. Jensen, Rugmarken 114, 8520 Lystrup
Tove Irene Jensen, Kaniavej 33, 6960 Hvide Sande
Birgit Højhus Jeppesen, Rislundsvej 15, kld., 8240 Risskov
Jørgen Hedal Johansen, Ellevang 28, vær. 36, 7100 Vejle
Marit Jonas, Sandnes, 4950 Risør, Norge
Mette Kaltoft, Rugmarken 114, 8520 Lystrup
Randi Kristensen, Kroghedevej 3, 6971 Spjald
Linda Larsen, Nørregade 24, 2. A9, 6700 Esbjerg
Ervin Janos Lazar, Husmusgade 13, 2. th., 2200 København N
Søren Lindgreen, Rebæk Søpark 5, vær. 713, 2650 Hvidovre
Birthe Nyholm Madsen, Pallasvej 16, 6960 Hvide Sande
Keld Birkmose Madsen, Kjærgårdsvej 35, 7451 Sunds
Magdalena Makar, Majora, 31-422 Kraków, Polen
Lars Mathiesen, Rugmarken 114, 8520 Lystrup

Kari Mugaas, Solskinnsveien, 036 Oslo 3, Norge
Gitte Mølsted, Grønlandsvej 241, 7100 Vejle
Ella Nielsen, Floravej 11, 6960 Hvide Sande
Runa Nielsen, Alkjærparken 105, 6950 Ringkøbing
Michael Nick Nørgaard, Skraldhedevej 8, Velling, 6950 Ringkøbing
Ibrahim Adam Obsiiye, Gudrunsvej 56, 2. th., 8220 Brabrand
Joan Vinter Olsen, Silkeborgvej 68, 2. tv., 8000 Århus C
Henny Pedersen, Langelinie 18, 2. tv., 8600 Silkeborg
Johnny Pedersen, Herningvej 15, 6950 Ringkøbing
Sussie Lauge Petersen, Jyllandsallé 7, 7700 Thisted
Annie Rasmussen, Vestergade 32, 9300 Sæby
Merete Rasmussen, Skrænten 28, 6940 Lem
Anne Mette Schrøder, Gudrunsvej 56, 2. th., 8220 Brabrand
Erik Højer Sørensen, Østersøgade 104A, 2100 København Ø
Anita Bøg Sørensen, Saxovej 75K, lejl. 1, 5210 Odense NV
Jan Heide Sørensen, Bjergegade 56, 2, 7000 Fredericia
Tina Ro Thomsen, Bispensgade 23C, 9800 Hjørring
Henrik Vestergaard, Gudrunsvej 56, 2. th., 8200 Brabrand
Tina Wurm, Genforeningsvej 17, Herborg, 6920 Videbæk
Vibeke Østergaard, Fjordsiden 5, Vedersø, 6990 Ulfborg
Muharrem Øzcelik, Broagervej 44, 1. th., 6000 Kolding
Ildiko Ungvary, Præstøgade 2A, 2. tv., 2100 København Ø

Elever fra efteråret 1990

Villy Agerbo, Dalgasvej 48, Troldhede, 6920 Videbæk
Christian Andersen, Raklev Skillevej 38, 4400 Kalundborg
Kari Pernille Andersen, Gillelejevej 22, Esbønderup, 3230 Græsted
Ulrik Bo Andersen, Hæøjbovænget 51, 3500 Værløse
Marius Borg, Kohavegyden 2, Dømmestrup, 5792 Årslev
Jack Brownell, c/o Ole Ninstedt, Sorgenfrivej 4B, 2800 Lyngby
Susanne Cathrine Bruhn, Sandefjordvej 4, 6100 Haderslev
Pia Bruus, Augustenborg Landevej 77 B17, 6400 Sønderborg
Rasmus M. Christiansen, Algestrupvej 25, 4340 Tølløse
Ib Dalnæs, Søndergade 37, 3., 4100 Ringsted
Erik Engler, Vestervold 1B, 6800 Varde
Kirsten Jurck Hansen, Mellemleddet 23A, st.mf., 5300 Kerteminde
Clifton Bret Hart, Bådsmandsstræde 43, 1407 København K
Jacob Sørig Hougaard, Vibevej 7, 4000 Roskilde
Kristian Melchior Jensen, Liselejevej 5, 9270 Klarup
Jens Karner, Skraldhedevej 8, Velling, 6950 Ringkøbing
Renate Karner, Skraldhedevej 8, Velling, 6950 Ringkøbing
Henrik Kjær, Bytoften 49G, 6710 Esbjerg
Henning Kjærsgaard-Juul, Margrethesvej 26, box 54, 4930 Maribo
Hanne Klausen, Strandvejen 8, Saxild, 8300 Odder
Mette Legaard, Sejrøgade 11, 8000 Århus C
Martin Lund, Aakjærsvej 1, 7200 Grindsted
Preben Lund, Børglumvej 77, st. tv., 7400 Herning
Hanne-Charlotte Madsen, Vroldvej 36, 8660 Skanderborg
Sigrid Marvil, Ballevej 24B, II, nr. 3, 7182 Bredsten
Susan Kay Meyers, Båstrupvej 108, 3480 Fredensborg
Estela Inés Flores Milbjerg, Østrigsgade 2, 4. tv., 2300 København S
Ane Birgitte Mortensen, Gyldenlakvej 17, st. 2, 2300 København S
Anita Siig Nielsen, Borghaven 20, 2500 Valby
Marianne Finne Nielsen, Nørregade 23A, 1. th., 3390 Hundested
Henriette Majholm Nim, Borgergade 12, Borris, 6900 Skjern
Jakob Nørby, Floradalen 19, 2830 Virum
Annemette Petersen, Spangsbjerg Kirkevej 179A, 6700 Esbjerg
Palle Bo Rasmussen, Skraldhedevej 8, Velling, 6950 Ringkøbing

Lone Schou, Låddenhøj 127, st. 409, 4000 Roskilde
Mattias Skærved, Bagergade 8, 5700 Svendborg
Flemming Bach Sørensen, Kaserneboulevarden 15. 5, 8000 Århus C
Trine Sørensen, Fagerbakkeveien 14N, 7600 Levanger
Jeanne Renée Thormod, Tordenskjoldsgade 66, 2. th., 8200 Århus N

Herfra ønskes I alle
en glædelig jul og et godt nytår

Betty Andersen
Erna Christensen
Susanne Dessau
Steen Espensen
Charles Gam
Norma Gregersen
Tage Gregersen
Signe Jepsen
Kalle Kjemtrup
Lis Langgaard
Else Mathiassen
Bent Mikkelsen
Lit Nielsen
Pernille Nielsen
Elly Petersen
Lars Petersen
Lisbeth Rahbek
Anna Slot
Johanne Møller Sørensen

H.
91
DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK